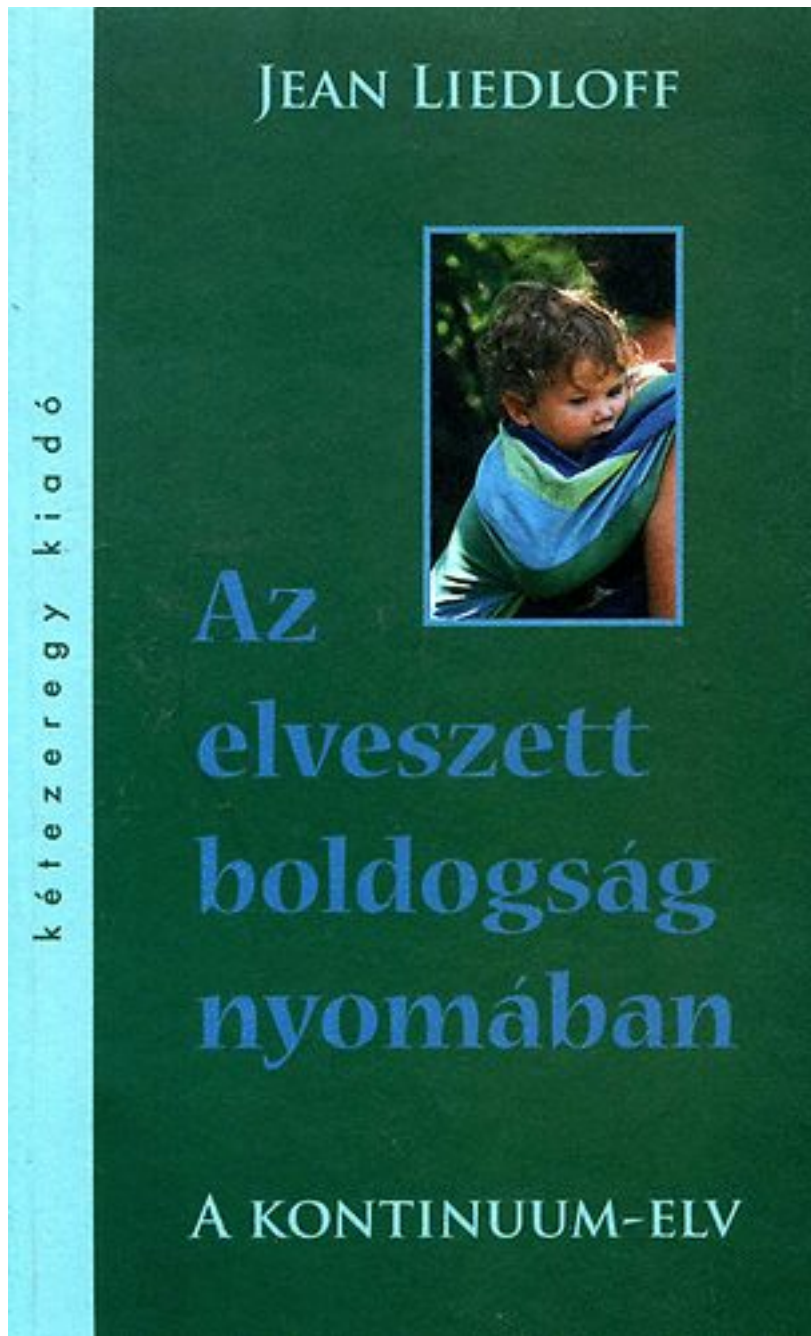

Mi teszi Önt boldoggá?

(körkérdés)

Jaime de Angulo
indiánokat kutató antropológus

Eljön az idő, amikor egy fiatal legény elkezd rosszul érezni magát, kicsit szomorú, kicsit nyugtalan; ez nagyjából akkor jön el, amikor kezd felnőtt férfivá válni.

Az alábbi részletek Jaime de Angulo *Indiánok munkaruhában* (Indians in Overalls című tanulmányából valók, amely a The Hudson Review 1950. őszi számában jelent meg.

Az indián vallás

A Prérifarkas-történetek valóságos mondanakör, sagát alkotnak. A meséket egész Kaliforniában és kelet felé az arizonai és új mexikói pueblók is ismerik. Prérifarkasnak kettős személyisége van. Ő a Teremtő és a Bolond egyszerre. Ez az ellentmondás nagyon fontos. Ha ezt nem értjük meg, teljesen félreértjük az indián észjárást -legalábbis nem értjük meg az irodalmuk.

A bölcs és a bolond - Prérifarkas és Prérifarkas Apó két arca. Megjegyzem, hogy nem minősíteném ezeket jónak és gonosznak, mivel az erkölcs ezen felfogása nem játszik nagy szerepet a pit riverek életfelfogásában. Erkölcsük nem sokat foglalkoznak a jóval és rosszal. Nekünk meghatározott viszonyunk van a morális jóval és rosszal kapcsolatban. De úgy gondolom, hogy a pit rivereknél ez nincsen így. Vagy ha mégis, akkor azt nem kényszerítik másokra. Hallottam már az indiánokat így beszélni: – Nem jó, amit ez a fickó csinál... – Hogy érted azt, hogy nem jó? – Hát. ... nem így kell csinálni a dolgokat. ... soha sem csinálták így ... baj lesz belőle. – Akkor miért nem akadályozod meg benne? - Megakadályozni? Hogy akadályozhatnám meg? Ez az ő dolga.

A pit riverek (a fiatalabbakat kivéve, akik a Fort Bidwell-i állami iskolába jártak) soha nem értették meg teljesen, mit értünk mi az Isten szó alatt. Ez még azokra is igaz, akik folyékonyan beszélnek az amerikai angolt, mint például Vad Bill. Azt kérdezte tőlem: – Mi ez a dolog, amit a fehér emberek Istennek neveznek? Folyton erről beszélnek. Az Isten verje meg ezt, az Isten verje meg azt, az Isten nevében, és az Isten teremtette a világot. Ki ez az Isten, Doki? Azt mondják, hogy Prérifarkas az Indián Isten, de ha azt mondom nekik, hogy Isten Prérifarkas, akkor megharagszanak rám. Miért?

– Figyelj, Bill, mondd csak ... az indiánok tényleg azt gondolják, hogy Prérifarkas teremtette a világot? Úgy értem, valóban úgy gondolják? Te tényleg úgy gondolsz?

– Hát persze ... Miért ne? ... Különböző is ... az öregek mindig ezt mondták ... csak nem

ugyanazt a mesét mondják mindannyian. Így is hallottam már a történetet: sehol sem volt semmi, csak valami köd. Köd és víz vegyesen, azt mondják, sehol egy talpalatnyi föld, és ez az Ezüstróka ...

- Úgy érted, Prérifarkas?

– Nem, nem, Ezüstróka. Prérifarkas később jön. Majd meglátod, de először, valahol a ködben, úgy mondják, Ezüstróka vándorolt, és magányosnak érezte magát. *Cikuelláduwi mándza cikualásza* . Ezüstróka

magányosnak érezte magát. Bárcsak találkozna valakivel, mondogatta magában Ezüstróka. Sétált a ködben. Találkozott Prérifarkassal. "Gondoltam, hogy találkozni fogok valakivel", mondta. Prérifarkas ránézett, de nem szólt semmit. "Hová mész?", kérdezte Róka. "TE hová mész? Miért vándorolsz?" "Mert nyugtalan vagyok." "Én is vándorolok", mondta Prérifarkas; "Én is nyugtalan vagyok és vándorolok". "Gondoltam, hogy találkozom valakivel, gondoltam, hogy találkozom valakivel. Vándoroljunk együtt. Jobb ketten együtt vándorolni, mindig ezt mondják ...

– Várj egy kicsit, Bill ... Ki mondta ezt?

– Róka. Nem tudom, mire gondolt, amikor azt mondta, hogy *mindig ezt mondják*. Furcsa, nem? Hogyan beszélhetett más emberekről, mikor azelőtt még nem is létezett senki? Nem tudom ... Néha ezen én magam is csodálkozom. Megkérdeztem néhány öreget, és ők azt mondják: "én is éppen ezen csodálkozom, de mindig így mesélték. És aztán meghallod, hogy a pajutok máshogy mesélik! És a saját népünk lejjebb a folyó mentén, ők is egy kicsit másképp mesélik, mint mi. Doki, lehet, hogy az egész dolog soha nem is történt meg ... És lehet, hogy megtörtént, de mindenki másképp mondja el. Tudod, az emberek gyakran csinálják ezt....

– No, csak folytasd a történetet. Azt mondtad, Róka találkozott Prérifarkassal. ..

– Ja, igen ... Hát, ez a Prérifarkas azt mondja: "Most mit fogunk csinálni?" "Mit gondolsz?", kérdezi a Róka. "Nem tudom", válaszolja Prérifarkas. "Akkor én megmondom: TEREMTSÜK MEG A VILÁGOT." "És azt hogy fogjuk csinálni?" "ÉNEKELNI FOGUNK", mondja a Róka.

Így aztán énekeltek, ott fenn az égben. Énekeltek és dobogtak, és körbe-körbe táncoltak egymás körül, aztán a Róka azt gondolta magában: "FŰCSOMÓ, gyere!!!" Így hozta oda a gondolatával. Hamarosan ott volt a kezében. És végig énekelt, miközben a kezében volt. Mindketten énekeltek és dobogtak. Hirtelen Róka eldobta azt a fűcsomót, azt a capettiát, ledobta a felhők közé. "Ne nézz le!", mondta a Prérifarkasnak. "Énekelj tovább! Hunyd le a szemed, és tartsd csukva, amíg nem szólok." Úgyhogy elég sokáig továbbénekeltek és dobogtak egymás körül. Aztán a Róka azt mondta a Prérifarkasnak: "Most nézz le oda. Mit látsz?" "Látok valamit... látok valamit... de nem tudom, mi az." "Jól van. Hunyd be megint a szemed!" Akkor megint elkezdtek énekelni és dobogni, és Róka azt gondolta, és azt kívánta: Nőj meg! Nőj meg! "Most nézz le megint. Mit látsz?" "Egyre nagyobb!" "Hunyd le a szemed megint, és ne nézz le!" És tovább énekeltek és dobogtak ott fenn az égben. "Most nézz le újra!" "Óóó! Most már elég nagy!" mondta a Prérifarkas.

Így teremtették a világot, Doki. Aztán mindketten leugrottak rá, és még egy kicsit növesztették. Aztán csináltak hegyeket és völgyeket; csináltak fákat és köveket, meg mindent. Sokáig tartott nekik, hogy ezt mind megcsinálják!

– Nem csináltak embereket is?

– Nem. Embereket nem. Indiánokat nem. Az indiánok sokkal később jöttek, azután, hogy a világot elrontotta egy bolond asszony, Vöcsök. De ez hosszú történet. .. Majd egyszer

elmesélem.

– Rendben van, Bill, de valamit még mondj meg nekem: most már volt világ; aztán volt egy csomó állat, ami ott élt, de akkor még nem voltak emberek... ?

– Hogyhogy nem voltak emberek? Az állatok nem emberek? - De igen... de...

– Nem indiánok, de emberek, élőlények ... Mit jelent az, hogy állat?

– Hát. .. hogy van az "állat" pit river nyelven?

– ... Nem tudom ...

– De ha mondani akarnád?

– Hát. .. azt hiszem, valami olyasmit mondanék, hogy *tíqáde-wade túákádzi* (egész-világ, minden élő) ... Azt hiszem, ez jelenti azt, hogy állat, Doki.

– Nem értem, miért, Bill. Ez embereket is jelent. Az emberek is élnek, nem?

– Persze, éppen ezt mondom. Minden él, még a kövek is, még a pad is, amin ülsz. Valaki valamilyen célból készítette azt a padot, nem? Hát akkor él, nem? Minden él. Ebben hisznek az indiánok. A fehér emberek azt gondolják, hogy minden halott...

– Figyelj, Bill. Hogy mondod azt, hogy "emberek"?

– Nem tudom ... azt hiszem, isznek.

– Azt hittem, az indiánt jelent.

– Mondd csak ... nem vagyunk emberek?!

– A fehérek is azok!

– A fenét azok! Inilláduwinak hívjuk őket, csavargónak, ők csak csavargók. Nem hiszik, hogy bármi is él. Ők maguk is halottak. Én ezt nem hívom "embernek". Okosak, de nem tudnak semmit sem.

Az indián tánc

Az indián tánc alapja a dobantás. Nem a sarok felemelésén és lábujjhegyre álláson alapszik, mint a mi táncunk. Ellenkezőleg, a láb, egyenesen felemelik a földről, megint egyenesen leteszik, aztán minteg belenyomják a földbe a térd meghajlításával. Így előáll a súlyosság és ruganyos könnyedség kombinációja. Egy tipikus indián tánc egész éjjel tart. A táncosok nagyjából óránként előjönnek és táncolnak. A táncok között az emberek megpróbálnak ébren maradni.

Az indiánok láthatólag élvezik az alváshiányt és az erőfeszítést, hogy ébren maradjanak. Úgy tűnik, ez arra szolgál, hogy az éjszaka során látott összes előadást egy álomszerű egészé gyűrjék össze.

Az indián szónoklás

Az indián szónoknak különleges tehetségre van szüksége. Egy szabályos beszédnek emelkedett, archaikus nyelven kell elhangoznia. Ezt magas, modulálatlan hangon kell előadni gyors mondatokban, amiket csak rövid csendek szakítanak meg. Csak néhány ember tudja, hogyan kell ezt csinálni.

Az indián szerencse

Robert Spring volt az, aki először megértette velem a dinihowit. - Ezt hívják az indiánok szerencsének. Egy férfinak szerencsére van szüksége, mindegy, hogy játékról vagy vadászatról, vagy szerelmeskedésről, vagy bármiről van szó, ha csak nem akar közönséges indián lenni ... mint én.

Hanyatt feküdtünk egy borókafenyő alatt. Rövid hallgatás után folytatta: – Amikor egy legény fiatal, mindenki azzal nyaggatja, hogy menjen a hegyekbe, és szerezzen magának egy dinihowit. Az öregek azt mondják:

"Soha nem viszed semmire, ha nem mész és kapsz el egy dinihowit". És aztán hallod, ahogy más fickók hencegnek a szerencsájükkkel a játékban, vagy hogy hogyan szereztek egy jó dinihowit a vadászathoz. Eljön az idő, amikor egy fiatal legény elkezd rosszul érezni magát, kicsit szomorú, kicsit nyugtalan; ez nagyjából akkor jön el, amikor kezd felnőtt férfivá válni. Aztán elkezd "kóborolni", mi ezt kóborlásnak hívjuk. Azt mondják: "Hagyd békén, kóborol". Ez az az idő, amikor elmész a hegyekbe, és nem jössz haza, egész éjjel távol maradsz, félsz és sírsz; kéthárom napig nem eszel semmit. Néha a tied aggódni kezdenek, utánad jönnek, de te kövekkel dobálsz meg őket: "Menjetek innen, nem kelletek, hagyjatok békén!" Kezdesz éhes lenni, szédülsz, félsz a grizzli medvéktől. Lehet, hogy elalszol, és valaki jön és felkelt, talán egy farkas, meglöki a fejed a lábával, talán egy szajkó belecsíp az arcodba, és egy kis légy bemegy a füledbe, és azt mondja: "Hé! Kelj fel! Mit csi! itt? A tied aggódnak érted! Haza kéne menned! Láttam, hogy itt kóborolsz sírva, éhesen, szánlak téged, kedvellek téged. Segítek neked gyelj, ez az énekem. Jegyezd meg ezt az éneket. Amikor kellek, ide és elénekled az énekemet. Meg foglak hallani. Eljövök utánad ...

Azt mondtam Robert Springnek: – De akkor nem értem, mi a különbség a dinihowi és a damágome között ...

- Nincs különbség. Ugyanaz. Csak damágoméjuk a varázslónak van.
- Hogy szerez a doktor a damágomét?
- Éppen úgy, ahogy te meg én dinihowit. Elmegy a hegyre. Sír. Valaki jön, és azt mondja: "Ez az énekem, segítek neked".
- Akkor nem látok semmi különbséget.
- Mondom, hogy nincs különbség. Csak dinihowijuk a hozzád hasonló egyszerű indiánoknak van, damágoméjuk pedig a varázslódoknak... Hát, mondom, lehet, hogy van valami különbség. A damágome kicsit gonosz, veszekedős, mindig vitatkozik. A dinihowi békésebb.

részletek Jaime de Angulo: *Indián mesék* c. könyvének függelékéből. Jaffa Kiadó, Budapest, 2006.

Válaszoltak még:

Parti Nagy Lajos író, költő
Bagdy Emőke boldogságpszichológus

Sandro zenebohóc
Krasznahorkai László író
Gergely Tibor óvóbácsi
Bálint Rezső harsonaművész, zenekarvezető
Jankovics Marcell rajzfilmrendező, grafikus, kultúrtörténész, író
Esterházy-Dés alkotópáros
Gyerekek, szülők, nagyszülők karácsonyról és nemcsak
Szarka Gyula és Tamás, Ghymes zenekar
Majorosi Marianna a Csík Zenekar énekesnője
László Beáta fiatal divattervező
Francis W. Scott (alias Bíró Szabolcs) szlovákiai író, énekes, optimista
Mihalkó Gyula kalapkészítő mester
Laurent Maindon rendező, költő, világutazó
Schäffer Erzsébet író, publicista
Tamaka dj, kisherceg
Angele Diabang Brener szenegáli filmrendező
Miqueu Montanaro vándorzenész
Szipál Márton fotóművész
Harry Tavitian zenész, zeneszerző
Csókolom az együttes tagjai
Muuuvi-csapat a rövidfilm-fesztivál szervezői
Goger Attila műrepülő
Hbib, Abdul, Rahma és Arabdul tunéziai kereskedők
Hubay Miklós író, műfordító
a sZempöl zenekar tagjai
Ricardo spanyol freelancer
Hot Jazz Band jazz-zenekar
Ana Bojan a macska- és irodalombarát restaurátor
Dj Vasile lemezlovas
Kiss Tibor énekes-gitáros
Max sármos és ingyenc olasz üzletember
Heinrich Böll író
Yonderboi (ifj. Fogarasi László) zenész
Keleti András és Szinovszki Márton a Colorstar zenekar tagjai
Jaime de Angulo indiánokat kutató antropológus
dr. Juan Antonio Vallejo-Nágera pszichiáter
Csáth Géza író, orvos
Desmond Morris viselkedéskutató
Kis kínai nem érti a nagy kereszténységet
Detlef B. Linke neuropszichológus
Palotai Zsolt lemezlovas
Jung a pszichológus
Dobrovits Mihály orientalista
Yilmaz akinek a szülei választottak feleséget
Kate Thurston új-zélandi utazó
Aman Sethi újságíró

Toni Morrison író
Karafiáth Orsolya költő
Bucsi Orsolya grafikus (Budapest)
Su-jin és Young-chae koreai televíziósok
Emily Bronte az Üvöltő szelek szerzője
Stanislaw Lem a Kiberiáda szerzője
Szűsz-Szatmári Réka korrektor
Anna egyetemi hallgató (alias Röné Deszkártesz)
Boldogság-koktél négy világ, egy attitűd
Mihály László újságíró
Kelemen Zoltán informatikus
Kurt Vonnegut író
Karácsonyi Zsolt költő
Sarvadi Paul Kolozsvár
A hegyi beszéd részlet
Tenger Iván Budapest
Mild Zsuzsa informatikus
Sógor Csaba lelkész, RMDSZ-szenátor
Csillik Iharka csillagász
Vigh Zsuzsa diák
Szabó Márta virágár, Kolozsvár
Áron deszkás
D. Á. képzőművész, Budapest
Thomas Bernhard író
W. SOMERSET (részlet)
Mit kérnének a gyerkőcök az angyaltól
Müller Péter író
Petri György: Mosoly (vers)
Machiavelli
Erőss Zsolt hegymászó
Lázár Ervin író
Susan Sontag: Halálkészlet (részlet)
Körvélyessyné G. Júlia édesanya, nagynéni, keresztanya
A. Gergely András filozófus
Giacomello Roberto, a Csíki Játékszín színésze
Bungie-jumpingolók 2003. augusztus 23.
Kató Béla református lelkész és civil harcos
Kovi pornófilm- rendező
Hermez Zsolt Krisna-hívő szerzetes
Mácsai Pál színész
Soós Róbert, filozófia szakos hallgató
Milan Kundera, A lét elviselhetetlen könnyűsége
László Noémi költő
Márkus Barbarossa János hangszerkészítő, régiségkereskedő, irodalomszervező
Egyed Emese, irodalomtörténész, költő
Douglas Adams, Galaxis Útikalauz stopposoknak

Boros Zoltán, az RTV magyar adásának volt főszerkesztője
Székely István, a romániai státusirodák vezetője, Kolozsvár
Szilágyi Zsolt, Bihar megyei képviselő, a Reform Tömörülés alelnöke
Németh Zsolt, Fidesz-es országgyűlési képviselő
Szász Jenő, Székelyudvarhely polgármestere
Kardos M. Róbert színművész, Kolozsvár
14 éves gyerekek
Farkas Beáta Amerikából
Demény Péter költő, publicista
Zsigmond Márton képzőművész, pedagógus, tanfelügyelő
Somlyó György költő, Bp.
18 éves diákok
Fodor Sándor író, publicista
Barabás Balázs ProTV-tudósító, a Számítástechnika.hu szerkesztője
Mundruczó Kornél, filmrendező, Bp.
dr. Csedő Csaba István polgármester, Csíkszereda
Detlef Linke, agysebész, neurofilozófus
Székely Melinda, bölcsészhallgató, Kolozsvár
Nagy Benedek, a Vallásügyi Államtanács tanácsosa, (Csíkszereda-) Bukarest
Kovács András Ferenc, költő
Lohinszky Loránd színművész, Marosvásárhely
Kelemen Örs Csongor képzőművész, Csíkszereda
Ady Endre Absolon boldog szégyene c. verse
Mátray László színész, Sepsiszentgyörgy
Woody Allen
Jánosi Antal képzőművész, Csíkszereda
Szt. Ágoston egyházatya
Selyem Zsuzsa irodalmár
Székedi Ferenc újságíró, publicista
R. L., rendőr
Szilágyi Mihály filozófus
B. Mária, 76 éves
T. Sz. Matild néni, 73 éves
Márdirosz Ágnes színésznő, Csíkszereda
Michele (47), tébolyult
Zudor János legújabb kötetéből
Barabás Olga színházi rendező
Szilágyi István író
Szilágyi Kinga és Csomós Tamás informatikus házaspár
Lázár István mérnök-menedzser, Csíkszereda
Jungel Klára iskolaigazgató, Csíkszereda
Jorge Luis Borges költő, esszéíró
Popper Péter pszichológus, Budapest
Komlósi Gábor sportriporter, a Komlósi Oktatási Stúdió vezetője
Kukorelly Endre költő, író, Bp.
Szabó Tibor, a Figura Színház igazgatója, Gyergyószentmiklós

Rosmer és Rebekka párbeszéde Ibsen Rosmersholm c. drámája alapján
Ficzere Gabriella gyógyszerész-hallgató, Szlovákia
10-11 éves gyerekek
Bárdos Deák (Kamondi) Ágnes énekesnő (most Ági és a fiúk), Bp.
Emile M. Cioran (A világ egyensúlya)
Friedrich Nietzsche (A boldogság tenyésztete)
Cristi Marosvásárhelyről, nyugati autókkal kereskedik
Horváth Andor, irodalmár, docens, BBTE
Esterházy Péter író, Budapest
Bartha János 83 éves parasztköltő (Olasztelek)
Gáspár István énekművész (Bp.)
Kötő József színháztörténész
L.M. hajléktalan (Bp, metrólejáró)
A főszereplő Fritz Lang Dr. Mabuse, a játékos c. némafilmjéből
Kovács Levente színházi rendező
Brassói Lapok
Kántor Lajos irodalomtörténész, szerkesztő
György Attila prózaíró és szerkesztő
"A macska" folyóirat
Pascal Bruckner esszéista és regényíró
Ségercz Ferenc népzeneész és hangszerkészítő
Széles Anna színésznő
Toldi Levente mozdonyvezető
Anita Garaczi László Fesd feketére c. drámájából
Gáspárik Attila, az Audio-Vizuális Tanács tagja
Bocsárdi László és B. Angi Gabriella színházi rendező; ill. színész; ill.
Dózsa Karola, a Music Pub vécésnénije
Bartalis Gabriella színésznő
Egyed Péter filozófiatörténész, író
Sas Péter művelődéstörténész
Szilágyi N. Sándor kognitív nyelvész
Klein Levente amerikai olvasónk
dr. Veress Albert pszichiáter
Farkas Zsolt irodalomkritikus, esztéta, író
Eckstein Péter szenátor
Charlie (Horváth Károly) rockénekes
Elekes András lelkipásztor
Lászlóffy Aladár költő
Güccü, alias Boda Szabolcs KMDSZ-elnök
Orbán János Dénes költő, író
Elekes Sándor programozó
Kovács Péter RMDSZ kampánystáb-elnök
Pánek Kati színésznő
dr. Péntek János nyelvész

<http://boldogsag.transindex.ro/?cikk=162>